

РЕЦЕНЗИЯ

от проф.д-р Симо Лазаров

на дисертационен труд на

АНГЕЛ ДИМИТРОВ СИМИТЧИЕВ

**ЕМБИЪНТ МУЗИКАТА ОТ ПЕРИФЕРИЯТА КЪМ ЦЕНТЪРА –
ФУНКЦИЯ, ТИПОЛОГИЯ И ЖАНРОВИ ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ**

за присъждане на образователна и научна степен “Доктор”
**ПО НАУЧНАТА СПЕЦИАЛНОСТ МУЗИКОЗНАНИЕ И МУЗИКАЛНО ИЗКУСТВО,
ПРОФЕСИОНАЛНО НАПРАВЛЕНИЕ 8.3., МУЗИКАЛНО И ТАНЦОВО ИЗКУСТВО**
с научен ръководител: проф. д.изк. Кристина Япова

Ангел Симитчиев е български музикант и композитор, магистър по „Медийна композиция и електроакустична музика” в Национална музикална академия “Проф. Панчо Владигеров”. Преподавателската му дейност датира от 2013 г. и се реализира в Национална художествена академия. От 2017 г. е докторант в Институт за изследване на изкуствата към БАН. Композиранията от него музика е с приложен характер и е в сферата на видео арта, арт инсталациите, рекламата, модата, театъра, съвременния танц и пърформънс. Член е на колектив и лейбъл за експериментална електронна музика Атек.

Дисертационният труд съдържа 142 страници, разпределени в предговор, 4 глави и библиография с 80 източника. Има направени пет публикации. Отбелязано е и едно участие в научен форум, три участия в проекти, една изнесена лекция и едно цитиране. Приложени са дискография и видеография на музикални произведения. Разглежданата и цитирана дискография включва над 100 музикални примера, сред които студийни и концертни албуми на композитори от цял свят.

Изследването на тема „Ембиънт музиката от периферията към центъра – функция, типология и жанрови взаимодействия“ е с изключителна актуалност, поради факта, че музиката на днешното време се влияе от изразните средства на агресивно навлизащата електроника, която замъглява музикалния хоризонт с нови звуци, нови жанрови и стилистични предизвикателства, на които всеки съвременен композитор на електронна музика е призван да реагира.

Авторът на дисертацията определя актуалността на темата още в увода като насочва вниманието предимно към онези фактори от съвременната медийна среда, които оказват пряко влияние върху съвременната изразност на звуковите продукти. Това предполага и анализирането на специализирана научна литература, която литература в дисертационния труд намира голямо приложение. Това е и едно от доказателствата, че от музиколовска гледна точка, темата на дисертацията се явява необходима в настоящия период на постоянни промени и развитие на електронната музика.

Целта на изследването се явява анализа на цялостната съвременна представа за *ембиънт* като съвременно жанрово и пост-жанрово понятие в съответствие с констатираните промени при продуктовата реализация на звука в съответната среда, както и на причините за неговото съществуване. Като условие за това е детайлното изследване на музикално-технологичните начини за създаване на тази музика, взаимодействията с други музикални направления. Анализът на широката селекция от

музикални примери е необходим с оглед изследвателския подход за рамкирането на бъдещия потенциал на стила *ембиънт* в границите на музикалното изкуство, а също и чрез приложението на новите софтуерни и хардуерни решения за разпространяване и създаване на музика.

Методологичната рамка е съставена от няколко инструмента за анализ, всеки от които е използван като тематичен център. Докторантът съчетава музикално-теоретичният, композиционно-аналитичния метод с използването на академични текстове, биографични книги, публицистични и журналистически статии, интервюта, музикални рецензии, интернет дискусии и форуми, видео източници, музикална дискография от студийни и концертни албуми.

Би било удачно да се дефинират и опишат **обектът на изследването и предметът** на анализа.

Първа глава озаглавена като „Опит за теоретично изследване на ембиънт музиката” описва основите и зараждането на съвременния музикален пейзаж съобразен с културния контекст на възникването на *ембиънта* като следствие на зараждащата се нова музикална среда. Повествователният характер на експозето не намалява стойността на изследването. Особеното внимание, с което Брайън Ино е обгърнат придава тежест на утвърждаването в ролята му на първопроходник в жанра *ембиънт*. Представят се особеностите на медийната среда като се изтъква творческия и естетически потенциал, с акцент върху начините за взаимодействие със средата.

Като подкрепа на написаното по повод графичните партитури на всяка от композициите на албума „Ambient 1 (Music for Airports)”. би било интересно и полезно те да се експонират в експозето като доказателство за „сложните, макар и случайни конфигурации, в които отделните музикални фрази попадат, за да сформират музиката в албума”. Четирите албума от цикъла „Ambient” са описани достатъчно подробно за да направим общия извод, изказан от докторанта по повод естетическите и музикални рамки, които дават началото на *ембиънт* – музиката, която не следва музикалните канони за форма, структура, ритъм и хармония. Това, която главно я отличава от познатата ни музика е пречупването на представите за времето.

В тази глава подробно се анализират проблемите свързани и с други жанрови нюанси като *индъстриъл*, *шумовата музика*, *дарк ембиънт*, *изолационизъм*, *пост-индъстриъл*, *колд ембиънт*, *блек ембиънт*. Не е пропусната и Джоана Демерс и нейното академично анализиране на *дроун* музиката със спецификата на нейните остинатни тонове.

Тези различни аспекти от зараждането на променящата се потребителска среда, са и причина за тенденциите към промяна. Променящата се технологична и естетическа страна са също причина за промените в разпространителския етап на жанра, факт, който докторантът застъпва, макар и косвено, в своето експозе.

В тази глава е отделено място и за историческите предпоставки за възникването на различни от класическата музика направления, започвайки от класическият авангард на Ерик Сати, преминавайки през Джон Кейдж и достигайки до Стив Райх. Макар и с далечен полъх от същността на *ембиънта* произведенията на тези автори проправят пътя на авангардизма, теченията на електронната и електроакустична музика на Ърв Тейбел и с минималистичния музикален почерк на съвременната за времето си музика. Определението на Рейчъл Елкайнд към плочата на Sonic Seasonings” на Уенди Карлос може би е първото по рода си, което определя музиката ѝ като *звук амбианс*.

Докторантът не е пропуснал да отбележи и дефиницията за *звук тъкан*, която „носи широк спектър от настроения – от спокойствие и меланхолия до напрежение и безпокойство” в атмосферичната електронна музика на Уенди Карлос.

От погледа на изследователя убягва, обаче. точната дефиниция за *ембиънт*, но това се компенсира отчасти с подробното описание на стиловите особености. В следващите подглави **Заряд и субкултура** и **Студио и композитор** Брайън Ино

продължава да бъде под светлината на прожекторите на *ембиънт* музиката, като не са пропуснати и някои други култови представители .

Втора глава разглежда най-често срещаните музикални инструменти за създаването на *ембиънт* музика. Обзорният характер е направен на базата на анализ на обширна селекция от авторски албуми. Тук намираме и характерните белези на *ембиънт*, което донякъде осветлява проблема с точното дефиниране на понятието. Бих казал, осветлява проблема с обилна светлина, което твърдение произхожда от факта, че експозето преминава вече към сериозен музикологически анализ.

Докторантът не се колебае да навлезе в дебрите на същността на звуковото извличане и източниците на звуков материал, който се явява основополагащ елемент. *Времето* в своята физична същност придобива философски измерения, добре анализирано в контекста на създаването на музикална композиция. Не на последно място, с оглед на техните възможности, са разгледани музикалните инструменти, както и аудио ефектите, използвани за създаването на *ембиънт*. В тази глава докторантът експонира богатата фактология в описателен вид, но и с необходимия аналитичен подход.

Изводите търсят и посочват причините за адаптацията на звуковия продукт в съвременната среда. Те третираат дефинираните като звукови категории *темброви изисквания* към описаните звукозаписни продукти на посочените автори.

В трета глава се прави сравнителен анализ между *ембиънт* и други музикални жанрове и течения. Основните структуроопределящи фактори са във функция от избора на инструментариум, от субкултурната принадлежност на композиторите, от публиката със специфична нагласа. Ангел Симитчиев извежда тези зависимости на преден план на базата на обществено-контекстуален, икономическия, институционалния и технологичен аспекти. Изложената позиция е позитивно настроена към тези елементи в контекста с установените практики. Текстът в тази глава е изключително всеобхващащ проблемите на съвременното звуково пространство и обществото.

Сравнителен анализ е направен между направленията във фоновата музика *ембиънт* и *мюзак*, *ембиънт* и *ню ейдж*. Интересни са наблюденията на докторанта върху присъствието на природна музика и *изи лисънинг (easy listening)* в богатия свят на днешните музикални явления. Плеядата от изпълнители, цитирани от докторанта и изведените заключения с аналитичен поглед доказват дълбочената на изследването в тази специфична област. Той се позовава както на звукови, така и на литературни източници, което утвърждава научния характер на цялостното изследване.

Не толкова в описателен аспект, колкото с изследователска характеристика са разгледани „полярните крайности на тогавашния електронен звук” *чил аут*, *ембиънт хаус*, *ембиънт дъб* и *илбиент* и *дарк ембиънт*.

В светлината на прожекторите този път попадат групите *The Orb* и *The KLF* - „носители на енергичния клубен звук и пионери в *чил аут* музиката”. Симитчиев прави поредния сравнителен анализ, който осветлява известните промени и нагласи в музикалното въздействие върху публиката през тези години. Организацията на медийното представяне, начините за определяне на продуктовата стойност при тези медийни пазари са представени с особеностите и възможностите, различните начини, чрез които този звуков пазар се справя с предизвикателствата.

В тази глава се насочват погледите и към едни от пионерите на електронната музика каквито са Клаус Шулце и групата *Tangerine Dream*, може би незаслужено третирани като представители на *дарк ембиънт*-а, Независимо от това, обаче тяхната заслуга за „минорния звук, който е „всепоглъщащ” остава задълго в хармоничните характеристики на много бъдещи електронни музиканти, за които минора и бавното развитие на музикалната драматургия остават приоритетни.

Черните краски се засилват в описанието на звуковата атмосфера свързана с *ембиънт* и *блек метъла*, през което описание прозира научното изследване. Би могло да се засили присъствието на по-ярки изводи, свързани със социо-културната

обстановка по това време и необходимостта от нови разклонения в съответните *ембиънт* направления.

Интересна за този период на развитие е същността на потребителя в контекста на звуковата среда. Очертават се предимствата и недостатъците на различните начини на влияние на звуковия пазар върху потреблението. Определя се аудиторния профил като се обръща внимание и на особеностите на медийното потребление.

Ембиънт и джаз е уникална комбинация с оглед на импровизационните възможности и развитието им в неограниченото време. Докторантът умело и смело подхваща тази нелека материя за да докаже, че хибридните микрожанрове намират своето място сред нюансите на *ембиента*, даже и в музикалната пазарна ниша.

Не са пропуснати и микрожанровете *лоуъркейс (lowercase)*, *пауър (power)* *ембиънт*. Учудващо, *ембиънт* и *кънтри* присъства в комплесните *ембиънт* - бих ги нарекъл *колажи*, защото погледното реално, това, което докторанта внушава е „универсалност” на стила, Доколкото това е научно доказано – може би бъдещето ще покаже. Тук наблюдаваме един изчерпателен подход в хронологично точното поднасяне на информация за явлението.

Изобилието от анализи на световните публикации в тази глава е предостатъчно, за да постави приносните амбиции на тази част от дисертационния труд на водещо място. Направен е сериозен анализ, който включва елементите на *ембиънт* и тяхното влияние, автентичността и достоверността.

Поглед към настоящето и бъдещето на жанра дава **четвърта глава**. Подробният обзор на литературата, в която се оформя представата за стила *ембиънт* е полезен и макар експозето да не носи конкретни научни обосновки написаното в тази глава говори за задълбоченото навлизане на докторанта в територията на новото.

Когато говори за материалите, публикувани в пресата докторантът обобщава: „Те разглеждат атмосферичната, ненаатрапчива музика като необходимост за справяне с високо-стресовия живот на индивида в капиталистическия свят. Те разглеждат *ембиънт* не като форма на нишово развлечение, характерна за определена социо-демографска група от меломани, а като средство за преодоляване на шумовото замърсяване, интензивната работна обстановка и като цяло на буфер между интензивния съвременен начин на живот и човека.” Това твърдение е вярно и въпреки, че заслужено фокуса е насочен пак към дефиницията, която Брайън Ино дава на жанра, разсъжденията на Симитчиев са всеобхватни, а обхвата на други мнения на създателите на жанра разширява границите на въздействие и реакция.

Разпространителските практики в Интернет пространството като съвременна актуалност е загатната от докторанта, който в този случай се стреми да обхване от различни гледни точки проблема за институционалните аспекти на съвременното разпространение. Промените в съвременната среда за разпространение, употребата на социо-културното като заместител и като адаптация на жанровото обособяване към съвременната звукова среда се явяват като линия в изследването, прокарайки критична насоченост към проблемите.

В тази глава се разглежда и проблема с представянето на *ембиънт* на живо. Тук темата разширява проблематиката, достигайки до обобщения, свързани с представяне на неограничената жанрово електронна музика пред публика. Докторатът представя нов проблем, свързан с противоречивия смисъл при представяне на живо на „новата- на 90-те години” електронна музика. Или както пише той : „Все по-неясно и трудно за формулиране е кой точно е „живият елемент” в живо изпълнение, което може изцяло да

бъде лишено от перформативен жест, който разкрива връзката между изпълнител и инструмент.”

Би било изключително полезно и интересно ако в дисертационния труд бяха приложени графични материали като партитури и графичен показ за изграждането на формата на композицията с оглед необичайния характер на създаване на самата *ембиънт* композиция. За придаването на строг научен вид би било удачно да се номерират и подглавите на експозето. Би било от полза конкретизирането на понятията *нишово изкуство* и *портативен жичен магнетофон* за изясняване на съответните понятия.

Отвореният край и заключението на дисертацията, една своеобразна „кода” с характер на изводи, обобщават написаното.

В приложените материали към докторантурата липсва таблица с изискуемите точки според ЗРАСРБ.

Учудващ е факта, че ясно формулирани приноси липсват в дисертацията – един технически пропуск, създаващ впечатление, наистина, за „отворен край”.

Приносителите, формулирани в автореферата, изтъкват детайлния обзор на жанра направен на български език и факта, че е направена „връзката между средствата, различните нюанси в звука и настроението на музиката, както и многообразните поджанрови разклонения и взаимодействия между *ембиънт* и други направления, които го предшестваха или са му съвременни.” Докторантът подчертава, че изчерпателното описание на ранните години на жанра и дискографията на неговия създател Брайън Ино ще способстват за пълноценното разбиране на жанра и ще служат за основа на бъдещи още по-тясно специализирани разработки.

Дисертацията е едно задълбочено изследване, направено с огромно познаване на нелеката материя, неизследвана досега, изследване, направено с много вкус и познаване на проблема. Завоалираните, понякога, във фактологията на експозето научни изводи не намаляват тежестта на написаното и този факт не е основание за подценяване на огромната свършена работа по дисертацията. Като препоръка мога да изтъкна идеята за оформяне на издание с познавателен характер, издание, от което съвременните музиканти се нуждаят.

Като се има предвид горепосочените аргументи, игнорирайки горенаправените забележки, считам, че Ангел Симитчиев отговаря на изискванията за получаване на образователна и научна степен „доктор” по професионално направление 8.3. „Музикално и танцово изкуство”, научна специалност „Музикознание и музикално изкуство” по Закона за развитие на академичния състав на Република България и предлагам на научното жури тя да му бъде присъдена.

21.06.2021 г.

/проф.д-р Симо Лазаров/